



Verslag Stedenlink Studiereis Milaan- Turijn

10– 13 oktober 2006



Stichting Stedenlink
Keizersgracht 174
Postbus 2960
1000 CW Amsterdam

t: +31 20 5756720

f: +31 20 5756721

e: info@stedenlink.nl

u: www.stedenlink.nl



Inhoudsopgave

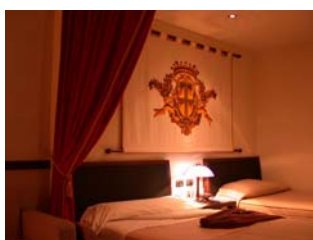
INLEIDING	4
DINSDAG 10 OKTOBER	4
WOENSDAG 11 OKTOBER	4
MILAAN – ECONOMISCH HART VAN ITALIË	4
FASTWEB	5
MILANO METROPOLI DEVELOPMENT AGENCY	6
ITALTEL	7
RONDJE STEDEN IN DE BUS	7
EUROCITIES KNOWLEDGE SOCIETY FORUM – TELECITIES AUTUMN EVENT	11
DONDERDAG 12 OKTOBER	11
TRANSFORMING CITIES: KNOWLEDGE ECONOMY AND CITIES DEVELOPMENT	11
MULTIMEDIA EN VIRTUAL REALITY PARK	13
DISCUSSIE	14
VRIJDAG 13 OKTOBER	15
WORKSHOP EGOVERNMENT	15
WORKSHOP BROADBAND	15
SLOT EN TERUGREIS	16



Inleiding

Italië. Een land dat bekend staat om zijn goede wijnen, lekker eten, flaneren langs mooie winkels en terrassen. Maar er is meer te vinden in Italië dan alleen het goede leven. Met de wethouders en ambtenaren van 13 steden gingen op studiereis naar Milaan en Turijn. Milaan is economische motor van het Noorden (en daarmee van heel Italië) en er zijn veel interessante bedrijven en regelingen. In Turijn voegden we ons bij het Eurocities Knowledge Society Forum congres over e-services. De reis stond in het teken van drie activiteiten: inspirerende projecten en diensten bezoeken, onderling kennis en ervaringen delen en contacten leggen met andere sleutelspelers in Europa op het Eurocities congres.

Dinsdag 10 oktober



We vertrekken in de schemering vanaf Schiphol voor een minder dan twee uur durende vlucht naar Milaan. Eenmaal aangekomen staat de bus klaar waarna we om een uurtje of tien in het hotel arriveren. De verrassing is groot als de deur van de hotelkamer opengaat: er liggen ware balzalen op ons te wachten! Een groot verschil met het bezoek aan Stockholm in 2005 toen omkleeden alleen kon met de deur van de badkamer open. Een gedeelte van de groep gaat 's nachts nog op ontdekkingsreis door Milaan, de rest blijft in de hotelbar achter en maakt er een korte avond van.

Grand Hotel Verdi
www.grandhotelverdi.com

Woensdag 11 oktober

Milaan – economisch hart van Italië



Na een vroeg ontbijt stappen we de bus in op weg naar Fastweb. We worden welkom geheten door Manuela Capra van het Nederlandse consulaat. Manuela geeft een korte introductie over Milaan. De stad is het economische hart van het Noorden. Milaan is vooral sterk in mode, metaal, medische apparatuur, ICT en biotechnologie. De speerpunten van de regio liggen op telecom, nanotechnologie, biotechnologie en mode. Daarnaast is Milaan sinds een jaar stad van innovatie in Italië. In de nabije toekomst komt een er *Palazzo Innovatione*, waar zich verschillende onderzoeksinstellingen zullen vestigen. Er komt ook een modestad, een complex van 110.000 m2. Nederland draagt daar ook een steentje aanbij: het park wordt ontworpen door de Nederlandse bureau Inside Outside. In Milaan is het ook goed beurzen bezoeken. Na Hannover vinden in Europa de meeste beursactiviteiten in Milaan plaats. Milaan zorgt voor 17,4% van het Italiaans BNP. Zo staat Milaan op de vijfde plek betreffende biotechnologie in Europa. Ongeveer 40 % van passieve investeringen in Italië komen in Milaan terecht, het merendeel vanuit de EU, VS en Japan.

Manuela Capra
m.capra@buza.nl

Vroeger was Milaan net zoals Amsterdam een waterstad, volgens Stendhal zelfs de mooiste van Europa. De grachten zijn echter allemaal gedempt. De stad is in de Tweede Wereldoorlog flink gebombardeerd. Gelukkig heeft de Duomo het overleefd. Manuela heeft nog een aantal tips voor ons Nederlanders: er is een groot verschil tussen zakendoen in Italië en Nederland. Italianen spreken over het algemeen slecht Engels. De jongere generatie doet 't beter dan de oudere, en hoewel de Milanezen het Engels nog wel redelijk beheersen, heb je in de rest van



het land echt een tolk nodig. Daarnaast zijn Italianen fatalistisch: men toont zich niet direct positief, maar uiteindelijk komt het wél goed. Dit wordt ook wel de Italian Magic genoemd. Italianen hebben moeite met de Nederlandse directheid, direct over zaken praten wordt niet op prijs gesteld. Italianen houden van mooi voorbereide stukken in het Italiaans, willen graag uitgebreid lunchen, meer contact, elkaar bezoeken in het land, etc. En belangrijk om te weten: Italianen zijn trage betalers. Het is niet vreemd dat een Italiaan pas 60 tot 120 dagen na levering betaalt. Met deze wijze woorden in ons achterhoofd begeven we ons naar Fastweb.

Fastweb

Na het opspelden van de badges wordt de groep via een achteruitgangen en een binnenplaats naar een kleine conferentieruimte met een groot plasmascherm gebracht. Hier zijn Fabio Ginzetti, Head of Consultantancy en Enrico Petralunga van het Technology Department druk in de weer met de man van de techniek om het juiste beeld op het scherm te krijgen. De nodige *mamma mia's* vliegen door lucht. Met veel handgebaren komt het uiteindelijk toch voor elkaar.



Fastweb is opgericht in 1999 als nieuwe telecom aanbieder. In die tijd had Telecom Italia nog het alleenrecht op het vaste net. De basis van Fastweb was in die tijd het Metropolitan Network (Metroweb). Dit netwerk biedt fiber to the building voor grote bedrijven en adsl voor het grote publiek. Bijzonder: het netwerk van Fastweb is het eerste netwerk ter wereld is dat geheel IP-gebaseerd is. Ze bieden dan ook dezelfde diensten aan over glasvezel als over adsl. De eerste zakelijke klanten begonnen met de afname van diensten in januari 2000. In maart 2001 volgde de lancering voor de consumenten. In 2004 kwam er een splitsing tussen Metroweb en Fastweb.

Backbone

Fastweb is eigenaar van de backbone en huurt voor de consumenten soms het laatste stukje naar de meterkast van Telecom Italia. Frappant is dat ze een betere kwaliteit bieden over dat laatste stukje koper dan Telecom Italia zelf! In totaal ligt er in Milaan 2350 kilometer glasvezel en is in elk huizenblok een point of entrance. Milaan is in stedenbouwkundig opzicht anders dan Nederland: veel Italianen wonen in appartementencomplexen, waardoor het makkelijker is om snel een grote dekking te realiseren. Momenteel heeft Fastweb geen concrete plannen om fiber-to-the-home verder uit te rollen, maar ze houden de GPON en POP-ontwikkelingen nauw in de gaten.



Diensten

Momenteel biedt Fastweb triple-play aan, maar als Fabio er dieper op ingaat blijkt het eigenlijk om drie-keer-één play te gaan. In totaal is de datastream die naar de gebruiker gaat namelijk maar maximaal 4 Mb. Diensten worden dus niet simultaan aangeboden, maar beurtelings. Volgens Fabio hebben Italianen nog geen grotere behoefte: in elke appartement staat één grote TV in de zitkamer waar de hele familie om heen zit en verder zijn er geen televisietoestellen. Twintig procent van de afnemers heeft zelfs geen computer in huis. De businesscase van Fastweb richt zich dan ook vooral op het televisie aanbod, snel internet speelt nog nauwelijks een rol. Italië kent verder geen kabelbedrijven, er zijn nog twee satelliet aanbieders actief, dat maakt het wel zo overzichtelijk. De klant betaalt 19 euro per maand voor tv en telefonie en slechts 5 uur internet. Voor een flatrate toegang betalen ze 40 euro per maand.

Fastweb

Fabio Ginzetti, Head of Consultantancy en Enrico Petralunga van het Technology Department.

www.company.fastweb.it

Video on demand; RAICLICK en REPLAY.TV

We schrikken een beetje van de kwaliteit van de televisie die we voorgeschoteld krijgen. Het signaal is niet haarscherp en rafelig aan de randen. Fabio legt uit dat de keuzevrijheid, de mogelijkheid om on-demand diensten als streaming films en video af te nemen, de meerwaarde van Fastweb behelst. Momenteel wordt het signaal in MPEG-2 kwaliteit aangeboden, in 2007 willen ze overstappen naar



MPEG-4 (dvd-kwaliteit). Een van de diensten die nu worden aangeboden over het Fastweb netwerk is Rai Click, het hele archief van de nationale tv-zender Rai. Er zijn nu meer dan 3000 titels te bekijken. Daarnaast hebben ze goede afspraken met grote filmmaatschappijen om online films aan te bieden. Met Replay.tv zijn programma's die je laatste dagen gemist hebt oproepbaar in je persoonlijke video-archief.

Zakelijke dienstverlening

Fastweb is de grootste aanbieder voor de lokale en centrale overheid. Op de tweede plaats staat Telecom Italia. De derde aanbieder is Wind, een Canadees bedrijf dat een goede prijspositie biedt. Pas de afgelopen jaren ontstaan er banden met de lokale autoriteiten in plaats van met incumbents. Het netwerk van Fastweb biedt mogelijkheden voor nieuwe diensten. In eerste instantie is de kracht van Fastweb dat ze de gemeenten een spiegel voorhouden dat ze zelf moeten vernieuwen. In Genua hebben ze met de lokale politie een netwerk opgezet voor traffic control, niet alleen voor verkeerspolitie, maar ook voor mensen die de beste route willen kiezen. Ze werken ook samen met lokale overheid op het gebied van veiligheid.

Milano Metropoli Development Agency



Daniele Vergani heet ons welkom bij het Milano Metropoli Development Agency (MMDA). Het MMDA is voorgevloeid uit de North Milan Development Agency met als doel economisch achtergesteld gebied te ontwikkelen. Dit doen ze door samenwerking te bevorderen tussen alle partijen en zo problemen aan te pakken op het gebied van

- Regelgeving; het openen van een bedrijf duurt standaard 2 maanden . Er wordt nu gewerkt aan nieuwe regelgeving zodat een bedrijf binnen 5 dagen kan starten.
- Logistiek. Het grootste deel van bedrijven is buiten Milaan zelf gevestigd.
- Territorial marketing

Daniele Vergani
vergani@milanomet.it

Onder de partners van het MMDA bevinden zich (naast de regio en stad) een Business Innovation Center (BIC) en twee incubators: OMC en LIB (Laboratio Innovazione Breda).

Laboratorio Innovazione Breda

Het LAB is de grootste incubator in de noorderlijke regio van Italië, gevestigd in het oude gebouw van Breda Industry. Hier kunnen nieuwe startups van tal van diensten gebruik maken en vaardigheden leren die ze verder kan brengen. Na een jaar selectie en training zijn uiteindelijk 12 bedrijven geselecteerd voor ondersteuning van private investeerders.

Creatieve industrie in Milaan

Milaan is de creatieve hoofdstad van Italië. Er zijn meer dan 430.000 mensen werkzaam in de creatieve sector. Milaan telt 8200 creatieve bedrijven (meer dan 64% groei in de afgelopen tien jaar). Een van de instrumenten van de provincie Milaan om de creatieve industrie in Milaan te versterken was het uitschrijven van een call. Met meer dan 2 miljoen euro in de pot hebben 500 projecten een voorstel ingediend waarvan er uiteindelijk 80 zijn gefinancierd. Rondom deze 80 voorstellen is een community opgezet waarbij de bedrijven van elkaars kennis en ervaring kunnen leren die inmiddels is uitgegroeid tot 150 bedrijven (zie www.impresecreative.it voor een lijst van alle bedrijven).

De producten van de bedrijven zijn momenteel op een rondreis door de wereld in de vorm van een tentoonstelling: Milano Made in Design.



Milano Metropoli
Development Agency

www.milanomet.it
www.madeindesign.it





Italtel

Na een copuleuze lunch van vier gangen was het tijd voor het laatste bezoek in Milaan. In de bossen rondom Milaan beschikt Italtel over een I-Comm kunnen testen. De heer Stephane Cavestri staat klaar om ons op te vangen in ontspannen executive fauteils en daaromheen een keur aan beeldschermen en telefoontoestellen.

www.italtel.it

Italtel is ruim honderd jaar geleden begonnen als bedrijf en sinds 1921 actief op de Italiaanse telecommarkt. In de jaren tachtig werkten er nog 20.000 mensen bij Italtel. Daar zijn er nu nog 2300 van over. Het bedrijf richt zich nu geheel op het ontwikkelen en onderhouden van Next Generation Networks (NGN) en diensten. Haar core business is sindsdien het ontwerpen en installeren van geïntegreerde *multi-service networks* (voice/data/video). Hun grootste klant is Telecom Italia, maar ze bieden wereldwijd diensten aan, bijvoorbeeld aan Belgacom en France Telecom. In Nederland is Italtel betrokken bij BBNed. Ze werkten de afgelopen twee jaar samen met regionale overheden om e-services zoals het aanvragen van een nieuwe paspoort online te ontwikkelen. Ook zijn ze bezig met het realiseren van draadloze oplossingen. Ze verbinden afgelegen gemeenschappen met elkaar door een draadloos netwerk en leveren wifi aan universiteiten. De WIMAX band is nog niet vrijgegeven in Italië door het Ministerie van Defensie, maar Italtel is er al wel klaar voor! Voor grote steden als Palermo verzorgen ze wholesale oplossingen voor data, voice en automatische stemherkenning.



Na afloop van de bedrijfspresentatie kunnen we zelf aan de slag met de telefoons. Net zoals bij Fastweb in de ochtend, gaat het verbinden allemaal niet zo makkelijk. Maar het is fijn om op wat knopjes te kunnen drukken na al het gepresenteer.

Rondje steden in de bus

Milaan ligt op een kleine twee uur rijden van Turijn en om deze tijd niet geheel verloren te laten gaan doen we een rondje activiteiten van alle aanwezige steden om elkaar te informeren.

Amersfoort

1. Er ligt nu een breedband netwerk in de wijk Vathorst, daar is veel belangstelling voor. De volgende vraag is of er nu glas voor gehele gemeente moet komen.
2. Verder is Breedned Amersfoort (glasvezel voor bedrijven) geopend met 66 gerealiseerde en 30 geplande aansluitingen. Het net is van Casema.

Arnhem

1. Arnhem is een tijd geleden begonnen met een stedelijk netwerk voor nonprofit organisaties, daar zitten zo'n 15 instellingen op. Momenteel worden meer klanten geworven, zoals het ziekenhuis.
2. De stad is actief bedrijventerreinen aan het ontsluiten.
3. Dit jaar is de Digitale Marktplaats geopend op de NDIX. De doelstelling was binnen het jaar tien grote klanten te realiseren, daarvan zijn er nu vijf binnengehaald.
4. Reggeborgh heeft brief geschreven aan het bestuur van Arnhem waaraan ze aankondigen alle huishoudens in Arnhem op glasvezel te willen aansluiten. Ze zijn nu al bezig met de woningen van woningcorporatie Portaal; van de 7000 woningen zijn er nu 5000 aangesloten. De gemeente let hierbij op de openheid van het netwerk. Begin van 2007 valt de beslissing of ze akkoord gaan met het



voorstel van Reggeborgh. Hoewel de gemeente formeel geen toestemming hoeft te geven, is het wel belangrijk dat ze akkoord gaan, aangezien de gemeente over een derde van de investering van 75 miljoen invloed kan uitoefenen. Rob Bots laat nu onderzoek doen naar mogelijke diensten op cultureel, economisch en dienstverlenings gebied.

Den Haag

1. Glaslokaal: Alle zorginstellingen en onderwijsinstellingen zijn aangesloten op glas, er lopen gesprekken met bedrijven.
2. Den Haag maakt zich hard voor het aanbieden van online content, zodat je straks alles online kan doen wat online mogelijk is (aanvragen paspoort, etc)
3. Een vraag die opkomt bij Petra Delsing is al die scholen glasvezel hebben wat ze er eigenlijk mee gaan doen. Krijgen we de nieuwe beste leraren over breedband? Wat is dan die excellente dienstverlening die ze gaan leveren?
4. Een belangrijke wisseling van visie is dat gemeenten meer vanuit de vraag van de burger moeten gaan denken dan vanuit het aanbod. Waar heeft de burger behoefte aan, en hoe kun je dat het beste aanbieden? Dat betekent voor de jongeren alles online aanbieden, maar dat bij een zieke 60-plusser er wellicht een ambtenaar met een laptop langs moet komen om te helpen met het invullen van de formulieren.

Deventer

1. Deventer heeft nu twee jaar een digitale marktplaats waar zo'n 150 bedrijven en instellingen op zijn aangesloten. De netwerken van KPN en Essent zijn gekoppeld aan het knooppunt. Alle dienstenleveranciers kunnen hun diensten aanleveren.
2. Alle PO en VO, HBO en VO zijn aangesloten op glasvezel. Deventer is nu druk bezig met content ontwikkeling: digitale leeromgevingen, camera in de klas, multimediale presentaties. Schoolbesturen gebruiken glasvezel om risicoloos samen te werken.
3. In het buitengebied zijn bij het vernieuwen van de riolering direct lege buizen (ducts) meegelegd. Hier kan straks glasvezel doorheen waar draadloze netwerken aan gekoppeld kunnen worden.
4. Zorginstellingen, verpleeghuizen en doktersposten willen een gezamenlijk netwerk. Er lopen experimenten met het patientendossier en het netwerk maakt nieuwe vormen van communicatie mogelijk.
5. Fiber-to-the-Home plannen: y3 net is overgekocht door Reggefiber. Die hebben het voornemen om binnen 2 jaar heel Deventer te verglazen. Dat gaat sneller dan verwacht. Ze beginnen half november met graven. Met Essent liepen ook gesprekken over fiber-to-the-home maar die zijn opgeschort omdat Essent Kabelcom op het de rand van overname staat.
6. In Deventer willen ook andere partijen gaan graven. De gemeente heeft in deze een coördinerende rol waarbij ze bedrijven aanmoedigen zoveel mogelijk tegelijk in te plannen.
7. Diensten: enkele ondernemers en detaillisten doen mee aan een beveiligingsproject met online remote beheer en backup.
9. De website van de gemeente Deventer wordt continu verbeterd: Ze zijn nu bezig met Microsoft Forms, om zoveel mogelijk diensten online aan te bieden.
10. De gemeente heeft een portal met bestemmingsplannen geopend.

Eindhoven

1. Breedband; Een groot bundelingsinitiatief met veel instellingen is achter de rug, dit heeft geresulteerd in een glasvezelring waar veel bedrijven en instellingen op zijn aangesloten. Het levert de deelnemers momenteel financiële voordelen op, maar er worden nog geen nieuwe diensten aangeboden.
2. De businesscase met woningcorporaties om heel Eindhoven te verglazen, krijgt steeds meer vorm. Volgens planning moet midden 2007 de schop in de grond, waarna het netwerk in 2010 gereed is.
3. De gemeente stimuleert samen met bedrijven het aanleggen van glasvezelnetwerken voor bedrijventerreinen.



4. Eindhoven stelt dat openheid slechts geborgd kan worden door een duidelijke inbreng van de gemeente.
5. Er loopt een groot bundelingstraject om het PO en VO op glasvezel te krijgen. De vraag is wat voor diensten er moeten komen straks.
6. Eindhoven heeft ook een digitale marktplaats, mede gericht op omliggende gemeenten. Met een aansluiting op de NDIX vormt Eindhoven daarmee de brug naar Leuven, Aken en Limburg.
7. De stad bekijkt wat ze met triple play en wifi dienstverlening moeten doen, dit doen in samenwerking met de Belgische stad Hasselt.



Enschede

1. In Roombeek is Casanet actief, opgericht door woningcorporaties met eenmalige stimulans vanuit de gemeente. Casanet is overgenomen door KPN. De gemeente heeft haar positie gebruikt om goede afspraken te maken over openheid en een goede aansluiting op marktplaats. De uitrol van fiber-to-the-home wordt versneld, waarbij niet alleen naar de woningcorporaties wordt gekeken maar ook naar particulieren.
2. Breedband op bedrijventerreinen wordt ontwikkeld door de stichting Breedband Twente. Het doel is voor alle bedrijven in de stad en in de regio fiber-to-the-business te realiseren. De gemeente moet garant staan voor 18 miljoen. Op moment dat de lichten op groen staan, wordt het netwerk openbaar aanbesteed.
3. Schoolglas: Alle schoolbesturen werken samen in Basis op Kop om ict toepassingen in te zetten. Nu ook inzetten om alle scholen van het PO erop te laten aansluiten. Inzet: smartboard, filmpjes in de klas vertonen en kleutermail.
4. De lokale omroep komt af en toe in de problemen. Naast traditionele radio komt er nu ook wijk-TV op. Hoe kun je burgers inzetten als content producent in plaats van ze louter te benaderen als een consument?

Helmond

1. De gemeente is pas zes jaar bezig de stad te verglazen, ze waren dit jaar dichtbij een succesvolle samenwerking met BBNED. De case kwam niet rond omdat ze alleen bedrijventerreinen wilden doen. Nu met volgende partij aan het praten.
2. Ziekenhuizen en huisartsen staan te trappelen om van een snel netwerk gebruik te maken.
3. De gemeente heeft de bedrijventerreinen los moeten knippen van de businesscase, het gaat niet snel genoeg voor ze. Partijen blijven voorlopig aan tafel maar ontwikkelen ook eigen plannen.
5. De gemeente is niet erg actief met content. Een leuke dienst die ze wel bieden is Virtuele Binnenstad Helmond: een 3D visualisatie waarbij nieuwe bewoners naar een wijk en woning kunnen kijken en zelfs doorheen kunnen lopen. Het systeem is zo ontworpen dat je er ook met een lichte computer gebruik van kunt maken. De wethouders houden af en toe chatsessies in deze omgeving.

Leeuwarden

1. In februari is de FRIX geopend die nu 12 leuke klanten kent waaronder een outsource bedrijf, een website bureau en de welbekende Malcolm Matson.
2. Dezelfde Malcolm Matson komt ook naar het congres 'Digital challengers for Rural Areas' in november.
3. Het ICT Center is hard aan het trekken aan een Friesland ring. De kosten van 12 miljoen worden in eerste instantie gedragen door de launching customers onderwijs, zorg en gemeente.
4. Er zijn plannen voor een open source kenniscentrum.
5. Net als de stad Groningen heeft Leeuwarden ook een Internet Valley project. Startende bedrijven krijgen een breedbandverbinding tot hun beschikking. In Groningen zijn er 19 spinoffs gerealiseerd met dit project.

Tilburg

1. Tilburg kent nu 90 km breedband waar 125 locaties van 21 instellingen op zijn



- aangesloten. De gemeente wordt nu gebeld door bedrijven die graag ook snel breedband willen.
- 2. De digitale marktplaats is geplaatst op de KUB, waar ondermeer een link naar Breda is en drie providers actief zijn.
- 3. Ook Tilburg is actief bezig met het betrekken van burgers bij het maken van 3D plannen.



Zoetermeer

- 1. Naast Dutch Waterdreams (waar Rien iedereen hartelijk voor uitnodigt) kent Zoetermeer ook Gigameer. Het project is opgezet met Versatel en KPN dmet het doel instellingen en bedrijven aan te sluiten. Versatel kwam erachter dat ze toch geen goede aanbieder kunnen doen en zijn afgehaakt. Fastfiber is aan boord gekomen. De eerste contracten zijn reeds gesloten, onder andere met het ziekenhuis.
- 2. NDIX en Tark gaan ervoor zorgen dat een marktplaats in Zoetermeer komt, onder condities van het rapport 'Vrij verkeer van breedbanddiensten'.
- 3. Streetlight project: Er staan nu 2 multimedia lantaarnpalen met een touchscreen waar je informatie over weer, gemeente en verkeer kan oproepen.
- 4. Volgend jaar bestaat Zoetermeer 1000 jaar. Waar het eerste huis heeft gestaan, komt ook een streetlight te staan.

Kennisland

Kennisland is de afgelopen maanden met een grote opdracht bezig geweest: Beelden voor toekomst. Kennisland vormt samen met het instituut voor Beeld en geluid, Filmmuseum, Nationaal Archief, Centrale Discotheek Rotterdam en de Vereniging Openbare Bibliotheken een consortium die een aanvraag hebben ingediend bij de FES-gelden. Het gaat om het digitaliseren van 270.000 uur video materiaal en een kleine 3 miljoen foto's van de vorige eeuw. Met Prinsjesdag werd bekend dat het project 173 miljoen euro kreeg. Voorwaarde bij de financiering is dat er ook weer 73 miljoen de schatkist in moet vloeien, hiervoor moeten nieuwe diensten opgezet worden. Kennisland heeft een rol als aanjager en ontwikkelaar van nieuwe diensten binnen het consortium. Voorlopig is de belangrijkste doelgroep het onderwijs. Dit levert hopelijk veel dataverkeer op voor de marktplaatsen!

Status van BODS

Tot slot vertelt Arno Groenendijk nog hoe het staat met het Stedenlink project 'Breedband over de Stads grenzen'. Hoe krijgen we straks diensten uit Almere in Deventer en Den Haag? In het rapport ' Vrij verkeer van breedbanddiensten' is veel aandacht voor techniek. Die blijkt inmiddels geen bottleneck meer. Incumbents bouwen netten om daarop voor te sorteren. De vraag blijft wie het allemaal gaat regelen. In het rapport wordt het oprichten van een onafhankelijke organisatie bepleit, bijvoorbeeld een vereniging naar analogie van de RIPE. Verder gaat rapport nog over geld. De follow up van het onderzoek is dat Stedenlink een actieve rol gaat nemen bij het opzetten van de vereniging.

Wat gaan we straks doen met het landelijke open netwerk? Elke stad wordt gevraagd een aansprekende dienst voor te stellen die ze straks graag op het netwerk zien. Een greep uit de genoemde diensten:

- Koppelen van vestigingen. In Deventer bespaart Auping 50.000 euro op jaarbasis door haar vestigingen te koppelen op de marktplaats
- Outsourcen van servers
- Accountsdiensten op afstand
- Zorgportal. Comiteer alle zorginstellingen aan een standard.
- PET scan op afstand. Er staat 1 PET apparaat in Friesland waar meerdere vestigingen gebruik van maken. Specialisten kunnen live meekijken met de scan waardoor diagnostiek sneller en beter is
- Online WMO. De gemeente heeft straks de WMO-taak in zijn pakket zitten, hoe geef je voorlichting en zet je diensten uit?
- Uitwisselplatform van diensten van een voor buurtbewoners





Eenmaal aangekomen in Turijn rijden we dwars door de oude stad naar ons hotel dat midden in het centrum ligt. Turijn blijkt een prachtig bewaarde oude koningstad met grote pleinen, gebouwen, winkels en tal van gestylde Italianen. We gaan 's avonds eten in het restaurant Babette waar we een werkelijk voortreffende witte wijn krijgen voorgeschoteld: de Ronco degli Agostiniani uit 2000 van wijnmaker Walter Filiputti bestaande uit een mix van Chardonnay en Tocai. Ondertussen maken we ook een foto van het nieuwe bestuur dat het glas heft op het nieuwe glas in Amsterdam: op donderdag steekt wethouder Maarten van Poelgeest namelijk de eerste schop in de grond voor het nieuwe Amsterdamse fiber-to-the-home netwerk.

EUROCITIES Knowledge Society Forum – TeleCities Autumn Event

Donderdag 12 oktober

Welkom

Om half tien verzorgt Chris Newby, Chairman van het Eurocities Knowledge Society Forum, de aftrap. Daarna worden we warm welkom geheten door wethouder Tom Dealessandri. Hij benadrukt dat de stad Turijn erg vereerd is deze conferentie te mogen hosten en hoopt dat er veel kennis over e-services, e-government en informatiesystemen gedeeld wordt. Het is even wennen aan de simultane vertaling die van kanaal naar kanaal springt, maar na een tijdje hebben de tolken de smaak te pakken. De derde welkom-heter is Alessandra Speranza, Councillor for Information System en Human Resources van de Province of Turino. provincie, stad en omringende gemeenten investeren veel in de promotie en kennisverspreiding van techniek en een efficiënte overheid. Er zijn veel resultaten geboekt, waaronder training. En er is duurzame relatie opgezet met het Institute di Piemonte, dat helpt het systeem laten werken en dat de investeringen hun geld waard zijn. Na al deze warme woorden is het tijd voor de eerste keynotespreker.

Transforming Cities: knowledge economy and cities development



Hoe krijg je stedelijke ontwikkeling en kenniseconomie in een versnelling? De kern is het versnellen van innovatie, samenwerken tussen kennisinstellingen, overheid en bedrijfsleven. Professor Guiseppe Berta van de Universita Bocconi vertelt ons dat de kenniseconomie de basis is voor het ontwikkelen van stedelijke ontwikkeling. Een van de ontwikkelingen die de kenniseconomie versterken is een leven lang leren. Turijn staat bekend als het Detroit van Italië oftewel het centrum van de autoindustrie. De stad stond jarenlang in het teken van FIAT. Maar dat is veranderd. De crisis in de autoindustrie sinds de jaren tachtig heeft zijn weerslag gehad op de stad. De laatste 20 jaar de focus van de stad daarom noodgedwongen verschoven van metaalindustrie naar kennisintensief werk. Daarnaast biedt ook de ICT sector veel mogelijkheden voor het versterken van de lokale economie.

Emilio Paolucci, Information System, Politechno of Turino.

Emilio geeft een introductie over het onderwerp e-services en e-government en fungeert als voorzitter bij dit plenaire deel. Hij stelt dat het niet de techniek die

vaak het probleem is bij het introduceren van diensten, maar de mensen en organisatie die erachter zitten.

Paolucci behandelt verschillende aspecten die een rol spelen bij het goed inzetten van e-government:

- organisatie modellen die verschillen van land tot land
- leeftijd, onderwijs etc zijn motoren achter gebruik
- het gebruik van e-government neemt toe, maar face-to-face contact blijft de meest belangrijke vorm van contact en er zijn weinig diensten waarbij iets wordt overgedragen
- er is geen duidelijke strategie bij de overheid over hoe de bureaucratie aan te pakken.

Antonelli Galdi



Mevrouw Galdi is adviseur aan het Italiaanse ministerie voor Hervorming en Innovatie. In het Italiaans klinkt dat een stuk beter: “*Ministero per le Riforme e le Innovazioni nella Pubblica Amministrazione*”

Galdi gaat dieper in hoe de Italiaanse overheid e-democracy wil aanpakken. De steden spelen een belangrijke rol in de innovatieclusters, werken met het bedrijfsleven, zijn in staat de belangrijke spelers aan tafel te krijgen. De Italiaanse overheid stelt zich tot doel alle instrumenten beschikbaar te maken voor diegenen die daar belang bij hebben. Innovatie is het linkende element in samenwerking met de steden waarbij de burger en bedrijven central staan. Eind september heeft de regering geld beschikbaar gesteld voor het verbeteren van efficiency binnen de overheid. Alle processen worden onder de loep genomen en gestroomlijnd en verbeterd waar nodig. Er blijkt vooral aandacht voor het verkleinen van de digitale kloof en training van personeelsleden. Daarnaast is er een *code of conduct* opgesteld om snellere reacties en een hogere kwaliteit te garanderen.

In de eerste (!) Powerpoint presentatie van de ochtend gaat Galdi in vogelvlucht door de resultaten van het e-democracy project heen.

- Er is een nationale regeling opgezet voor regionale en lokale autoriteiten van 10 miljoen euro
- In totaal zijn 56 projecten gefinancierd, met een totaal gezamenlijk budget 40 miljoen euro
- Er wordt een community opgezet
- De projecten worden in een apart traject gemonitord

De projecten gaan vooral over identificatie en definitie van processen, partners en organisaties. Dit is nog geen sinecure in Noord-Italië, want meer dan de helft van de gemeenten waar de projecten worden uitgevoerd kennen minder dan 2000 inwoners.

E-government: Goal or Utopia?



Sandro Golzio is CIO van de stad Turijn. Hij begint zijn betoog met de bekentenis dat Italië nog een sterke formulier en inktpot cultuur kent. Hoe verander je dat? Het is duidelijk dat het niet alleen om technische innovatie gaat, maar ook om het veranderen van de mentaliteit van een organisatie. De stad Turijn en 120 omliggende gemeenten voeren nu een project uit waarbij ruim 1,8 miljoen burgers gebruik kunnen maken van diensten. Diensten die nu aangeboden worden gaan van het boeken van voetbalvelden en andere sportvoorzieningen tot het verkleinen van de digital divide. Alle formulieren worden vertaald in zoveel mogelijk talen. De formulieren worden opgeslagen in een open source systeem. Dit kan op termijn de papieren opslag vervangen.



Sandro licht nog twee mooie projecten nader toe:

- Web voor 60-plussers. Het project sloeg erg aan bij doelgroep. Ruim 1500 ouderen zijn getraind in digitale vaardigheden in klaslokalen en bibliotheken.
- Draadloze netwerken voor burgers, waar de volgende spreker nader op ingaat.

Wi-Fi: civic networks for citizens

Carlo de Matteo is de volgende spreker. Hij licht het Turin Wifi Network toe. Dit netwerk wordt aangelegd door AEM TORINO GROUP. De AEM groep zorgt voor de electriciteit en verwarming in Turijn en is ook verantwoordelijk voor het onderhoud van verkeerslichten en publieke gebouwen. De grootste aandeelhouder van AEM is de stad Turijn zelf. De rol van de Turin Wifi Network is het coördineren van bestaande initiatieven. Via het tramsysteem, spoor en publieke gebouwen wordt straks een universeel draadloos netwerk aangeboden dat de hele stad bedient. Diensten die aangeboden gaan worden zijn onder meer toeristische informatie, digitale kloof projecten, internet toegang en onderwijs projecten.

Voor de meeste diensten zal per gebruik betaald moeten worden. Maar ook andere dienstenaanbieders kunnen straks hun diensten over het netwerk aanbieden.

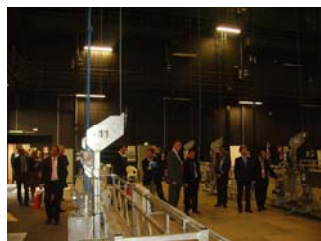
Stedenlink



De laatste horde die genomen moet worden voor de lunch is de presentatie van voorzitter Hans Janssen van Stedenlink. Gelukkig heeft hij een multimediale presentatie klaar staan om de aanwezigen bij de les te houden. Hans neemt ons op mee op een reis die begint in de Gouden Eeuw tot aan het heden. Van de Golden Age naar de Information Age. We staan weer aan de vooravond van een nieuw tijdperk waarbij een wereldwijde markt nieuwe kansen biedt. Stedenlink, het netwerk van dertien steden dat kennis deelt over breedband en lobbyt voor slim breedbandbeleid in Nederland en Europa is er klaar voor. Stedenlink heeft dit jaar een onderzoek laten uitvoeren naar het verbinden van digitale marktplaatsen in Nederland. Dat heeft geresulteerd in een toolkit voor de netwerken om op elkaar te koppelen. Het uiteindelijke doel is het vrij transporteren van diensten door heel Nederland. In Europa zoekt Stedenlink actief de samenwerking met partijen als Eurocities, de Zweedse SSNF, de OPLAN Foundation en meer.

Daarna is het tijd voor de lunch, die naar goed Italiaans gebruik voorzien is van rissoto en fijne tafelwijnen.

Multimedia en Virtual Reality Park



's Middags stappen we in de bus om een bezoek af te leggen bij het Multimedia en Virtual Reality Park. Dit multimediapark is gevestigd in een oude filmstudio in Turijn en ontwikkelt innovatieve applicaties, met name op het gebied van virtual reality en nieuwe technologie voor de audiovisuele en multimediasector. We krijgen een rondleiding door de verschillende studio's. In de studio's kunnen acteurs scènes inspelen die boven in de productiekamers direct worden gecombineerd met het digitale materiaal. De studio is de enige grote studio in Europa waarbij digitale opname methoden met blue screens gecombineerd worden met post-productie. We zien ook de animatoren aan het werk aan een nieuwe animatiefilm over Don Quichotte.



Discussie

We besluiten het inhoudelijke deel van de donderdag met een discussie onder leiding van Nicola Villa van Cisco, met Sandro Golzio Antonio Scallipa (CSI Piemonte) over de projecten en diensten die door de verschillende partijen worden uitgevoerd. Mogelijkheden tot samenwerking worden besproken. Sandro Golzio van de stad Turijn vertelt dat hij groeiende behoefte signaleert aan meer multimediacontent. Er zit ook veel geld in Europa, steden kunnen de handen in elkaar slaan om samen claims in te dienen bij de verschillende potten. Bill Schrier van de stad Seattle ziet een behoefte ontstaan aan visuele en performance kunst via een breedbandverbinding. Ze zijn ook bezoek geweest bij Fabchannel in Amsterdam in het begin van de week, een zeer inspirerende dienst. Sandro vertelt dat er meer dan 1200 communes zijn in de Piedmonte Regio die geen geld hebben om te investeren. Maar lokale initiatieven zoals een lokale gouden gids online, gebundelde e-commerce oplossingen voor familiebedrijven beginnen vruchten af te werpen.



De vraag rijst hoe de verschillende steden omgaan met de EU-regels over staatssteun. Sandro legt uit dat er eerst sprake moet zijn van een digitale divide, en die is in de regio makkelijk aan te tonen. Dan springt de overheid in en trekt zich ook weer terug op het moment dat de markt het kan overnemen. Je zag dit bijvoorbeeld gebeuren bij telewerken en enkele diensten voor het onderwijs: de overheid lanceerde het initiatief en daarna nam de markt het over.

Italië is ook anders georganiseerd dan Nederland, veel meer rond families die vooral ook veel met elkaar communiceren, foto's willen uitwisselen etc. Nu zijn dat vooral losse diensten, hoe maak je een slimme koppeling ertussen? Dit is een opmaat naar een discussie over de digitale marktplaats, wat voor diensten zou je over een Europese marktplaats sturen? Genoeg mogelijkheden voor samenwerken in ieder geval.

We eindigen na een klein uurtje waarna iedereen paar uur de stad in kan. 's Avonds krijgen we een diner aangeboden van de stad Turijn in de oude Fiat-fabriek aan de rand van de stad. Hans Janssen bedankt de voorzitter van het Eurocities Knowledge Society Forum en de wethouder van de stad Turijn voor het congres en de genereuze ontvangst. We worden weer afgezet bij het NH Hotel waarna ieder zijn wegs gaat.



Vrijdag 13 oktober

De vrijdagochtend staat in het teken van werkgroepen bij het Eurocities congres, maar t een kleine delegatie begint de ochtend met een ontmoeting met Bill Schrier en Tony Perez van de stad Seattle om meer te weten komen over hun glasvezelplannen. Seattle is van plan vóór 2015 een stedelijk dekkend open breedbandnetwerk neer te leggen. Bill en Tony zijn met een delegatie van Cisco op bezoek in Europa om inspiratie op te doen over mogelijke diensten en hoe het beste het plan in elkaar te steken. Er lopen nu gesprekken met telecombedrijven over het aanbesteden van de eerste fases van het plan. Bill en Tony zijn erg geïnteresseerd in de diensten en plannen van de Nederlandse steden en nodigen ons ook van harte uit om een keer langs te komen in Seattle.

Workshop eGovernment



In deze workshop vertelt Petra Delsing over de strategie die de gemeente Den Haag volgt op het gebied van eGovernment. Den Haag gaat uit van een persoonlijke benadering van de diensten, waarbij het probleem het coördineren is van verschillende projecten. Hoe kun je processen integreren? Den Haag gaat uit van een benadering waar het internet, bellen of een face-to-face contact met de gemeente in alle gevallen gebruik maakt van dezelfde processen aan de achterkant waarbij de focus ligt op het afhandelen via het internet. Met het project 'Glazen Stadhuis' is Den Haag bezig die omwenteling in te zetten naar een vraaggestuurde, webbased en gestandaardiseerde omgeving. Informatie hoeft straks maar op 1 plek ingevoerd te worden en wordt ook maar 1 keer gevraagd. Den Haag heeft ook een portal voor gezondheid, sport, politiek, onderwijs etc: Residentie.net. Hier is lokale informatie voor en door de burgers van Den Haag beschikbaar. Den Haag werkt samen met de ICTU, Egem, GovUnited, DigiID om haar plannen te verwezenlijken.

Workshop Broadband

Enrico Ferro van het Istituto Mario Boella vertelt over de Piemonte Case. In de regio zijn 1206 gemeenten waarvan 90 procent minder dan 5000 inwoners kent. Veertig procent van de bevolking woont in een rural gebied. Internetpenetratie ligt rond het Europese gemiddelde, 80 % bereik en 21 % gebruik. Met het Wi-Pie programma koppelen ze sateliet aan hyperlan en wifi om breedband naar de burger te brengen en snelle toegang naar scholen en universiteiten. Gemeenten moeten zich richten op het stimuleren van de vraag.

Arno Groenendijk en Hans Koenders gaan dieper in het 'Broadband across city borders' project van Stedenlink. Uitgangspunt hierbij is hoe je diensten in het hele land beschikbaar krijgt. Er is een grote diversiteit aan marktplaatsen en distributie is een kostbare zaak terwijl op veel plekken dezelfde behoeften zijn. Stedenlink wil de grenzen oversteken en een potentieel groter marktaandeel aan de aanbieder van diensten bieden. Hiervoor is het noodzakelijk dat alle marktplaatsen zijn aangesloten, zowel privaat als publiek, dat de openheid gegarandeerd is en dat er aangesloten wordt bij internationale standaarden zoals die van het Metro Ethernet Forum. Uiteindelijk zal een onafhankelijke organisatie volgens het MEF model de standaarden van VLAN's moeten gaan handhaven. Stedenlink is op zoek naar Europese partners om ervaring, diensten en kennis te bundelen. Een aanwezige stelt dat niet alleen content key is, maar dat ook de gebruiker centraal gesteld moet worden en kans krijgen om zelf diensten te ontwikkelen.

Nicole Verzijl vertelt meer over diensten voor het onderwijs. Vier steden in het oosten van het land, Deventer, Hengelo, Enschede en Almelo hebben de handen





ineen geslagen om scholen zowel qua infrastructuur als diensten verbonden te krijgen. Zo zijn in Deventer sinds januari 2006 51 primaire onderwijsinstellingen aangesloten op een glasvezelnetwerk en ligt de focus op nieuwe diensten, school tv en het online monitoren van zwakke leerlingen. Eind 2008 moeten 5 nieuwe diensten operational zijn. In Enschede worden in 2007 90 primaire onderwijsinstellingen aangesloten, in Hengelo 25 scholen en in Almelo ook 25 scholen. Er worden diensten voor leraren ontwikkeld en diensten ter ondersteuning van de organisatie van de school. De uitgangspunten zijn dat het binnen het huidige budget van de organisaties moet passen, de leraren ook een training krijgen en het vooral leuk en makkelijk moet zijn om ermee te werken. Voorbeelden voor leerlingen zijn het geven van multimediale presentatie en videolesmateriaal in plaats van boeken. Daarnaast komt de stad Hull aan bod die ook met interactieve tv bezig is voor scholen.

Maurice Paulissen van het EKSF sluit de werkgroep af met de ontwikkelingen rondom de Review van het EU Regulatory Framework. Samen met het EKSF hebben zich tal van Europese stakeholders verzameld zoals het Zweedse SSNF en Stedenlink om de reacties te bundelen en gezamenlijk in te sturen. Eind dit jaar komen de final proposals beschikbaar. In totaal hebben 178 organisaties een reactie gegeven. De commissie overweegt veranderingen rondom het effectiever organiseren van de markt, een nieuwe aanpak van het spectrum management en meer vrijheid om verschillende technieken toe te passen.

SLOT EN TERUGREIS

In het tweede deel van de ochtend vindt de Stedenlink bestuurvergadering plaats, parallel aan de workshops eCare en eRights. We nemen met moeite afscheid van de voortreffelijke lunchtafel en vervoegen ons bij de bus om naar het vliegveld te gaan. Met een tussenstop in Parijs landen we uiteindelijk om een uurtje of acht weer in Amsterdam met genoeg visitekaartjes op zak om de komende maanden de Europese banden aan te trekken.

